การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี*

Community Capacity Building to Enhance Indigenous Knowledge of Mon Sabai Textile Processing: A Case Study of Wat Samosorn Mon Community, Sai Yai Subdistrict, Sai Noi District, Nonthaburi Province

[1]พระอนุชาติ ศรีสุขสร้อย, พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภู่โคกหวาย และ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ

[1]Phra Anuchat Srisuksoi, Phrakrubaidika Theerayut Phookhokwai and Phramaha Prakasit Sirimedho

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanyasri Dvaravati Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidlayalaya University, Thailand.

[1]Corresponding Author's Email: PhraKai.as@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี 2) สร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และ 3) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 32 คน จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัย 20 คน จากผู้นำชุมชน ผู้แทนภาครัฐ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ รวมทั้งสิ้น 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหานำเสนอเชิงพรรณนาด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาผ้าสไบมอญเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในครอบครัวและชุมชน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านลวดลาย สีสัน และเทคนิคการปัก ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ามักแฝงไปด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ลายดอกพิกุล ลายขอบโตก 2) สร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญ โดยการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านที่มีองค์ความรู้และมีความสามารถด้านการแปรรูปผ้าสไบมอญ มาจัดตั้งเป็นกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ โดยการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ด้านการวางแผนการผลิต ด้านเตรียม การผลิต ด้านการจ้างผลิตและรับซื้อผลิตภัณฑ์ ด้านการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการตลาด 3) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ โดยการจัดแสดงสินค้าและออก ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายในงานกาชาดนนทบุรี และงานศิลป์ สร้างสรรค์ เสน่ห์เมืองนนท์

คำสำคัญ: การเสริมสร้างศักยภาพ; การยกระดับภูมิปัญญา; การแปรรูปผ้าสไบมอญ

*Received June 1, 2026; Revised July 9, 2026; Accepted July 15, 2026

Abstract

This research article aimed to: 1) study the indigenous knowledge of Mon Sabai textile processing in the Wat Samosorn Mon community, Sai Yai Subdistrict, Sai Noi District, Nonthaburi Province; 2) foster participation in Mon Sabai textile processing within this community; and 3) promote income generation from Mon Sabai textile processing for the community. This study employed a Participatory Action Research (PAR) approach. The participants consisted of 32 key informants (from government agencies and community leaders) and 20 co-researchers (comprising community leaders, government representatives, academics, local scholars, and members of the Mon Sabai occupational development group), totaling 52 individuals. The research instrument was an interview form. Data were analyzed using content analysis and presented descriptively utilizing storytelling techniques.

The research findings revealed the following: 1) The indigenous knowledge of Mon Sabai textiles is a body of knowledge transmitted from generation to generation through learning processes within families and the community. It possesses unique characteristics in terms of patterns, colors, and embroidery techniques. The patterns appearing on the fabrics often contain symbolic meanings, such as the bullet wood flower pattern (Lai Dok Pikul) and the traditional tray edge pattern (Lai Khob Tok). 2) Participation in Mon Sabai textile processing was fostered by uniting villagers possessing the relevant knowledge and skills to establish the Mon Sabai Occupational Development Group. This collaborative participation encompassed capacity building in management, production planning, production preparation, contracted production and product purchasing, quality control, packaging, and marketing. 3) Income generation from Mon Sabai textile processing was promoted by organizing product exhibitions and setting up retail booths to sell products at the Nonthaburi Red Cross Fair and the ‘Creative Arts, Charm of Nonthaburi’ event.

Keywords: Capacity Building; Enhancing Indigenous Knowledge; Mon Sabai Textile Processing

บทนำ

ภูมิปัญญานับเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่บรรพบุรุษได้สั่งสม ดูแลและเก็บรักษาความรู้ไว้ เพื่อถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้กับลูกหลานและคนในครอบครัวที่ใกล้ชิด เป็นความรู้ความสามารถอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือทำ ทดลองปฏิบัติ และลองผิดลองถูกจนเกิดเป็นความชำนาญ รู้จริง และเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยเป็นความรู้ที่ฝั่งแน่นอันเกิดจากการปฏิบัติจริง นำไปใช้ได้จริง และลงมือทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความรู้ของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (Sutiya, 2023) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ว่าด้วยบริบทการพัฒนาประเทศ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ด้วยการประยุกต์ใช้ทุนทางภูมิปัญญา เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจชุมชนผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ ให้สามารถใช้ประโยชน์และต่อยอดจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนา

คุณภาพมาตรฐานให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2026)

ชุมชนวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยเป็นชุมชนมอญที่มีภูมิปัญญาด้านผ้าสไบมอญถือเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในครอบครัวและชุมชน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านลวดลาย สีสัน และเทคนิคการปัก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมอญดั้งเดิมผสมผสานกับบริบทชุมชนไทยภาคกลาง ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ามักแฝงไปด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ลายดอกพิกุล ลายขอบโตก ลายดาวล้อมเดือน เป็นต้น โดยผ้าสไบมอญมีหลายรูปแบบ เช่น ผ้าแพรเรียบ ผ้าสไบจีบ ผ้าสไบไหมพรมถัก ผ้าสไบลูกไม้ ผ้าสไบปัก ซึ่งผ้าสไบมอญมีลักษณะการคล้อง คือ 1) คล้องคอชายของผ้าทั้งสองห้อยมาด้านหน้า 2) คล้องแบบสไบเฉียง 3) คล้องพาดผ้าปล่อยชาย 2 ข้างด้านหลัง 4) คล้องพาดไหล่ด้านซ้าย เป็นการพาดผ้าสไบบนไหล่ซ้ายแล้วทิ้งชายทั้งสองข้าง ผ้าสไบมอญจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสังคมเป็นมรดกทุนทางภูมิปัญญาด้านศิลปะพื้นบ้านมอญ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม และอารยธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่น (Yatmak, 2022) นอกจากนี้ สไบมอญถือเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวมอญโดยใช้เป็นผ้าพาดบ่าสำหรับผู้หญิงและผู้ชายเมื่อออกงานสำคัญ ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบุญออกวัด เป็นต้น ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมอญทุกคนยังนิยมห่มสไบไปงานทุกครั้ง ผ้าสไบมอญจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชาวไทยเชื้อสายมอญ รูปแบบของสไบมอญมีหลายแบบเอกลักษณ์ของสไบมอญคือ สีสันของผ้าที่สวยสดงดงาม และขอบสไบจะเป็นลายคลื่น มีลายเล็ก ๆ เป็นดอกไม้ใบไม้เรียงรายกันไปตามลายคลื่น ซึ่งลวดลายที่ปักส่วนใหญ่เป็นดอกไม้จะมีชื่อและแฝงความหมายที่มีคุณค่าเอาไว้ด้วย (Chaidirek and Jotikasthira, 2023) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันด้วยสภาพการณ์และการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้เหลือครอบครัวที่ผลิตผ้าสไบมอญอยู่น้อยมาก และลวดลายปักบางลายเริ่มหายไป สไบมอญกลายเป็นสินค้าที่มีผู้ผลิตน้อยลงเนื่องจากต้องใช้ฝีมือความประณีต และเวลาในการปักแต่ละผืนค่อนข้างมาก ทำให้ราคาจำหน่ายต่อผืนค่อนข้างสูง ทำให้ความนิยมในการซื้อสไบมอญน้อยลง ประกอบกับผ้าสไบมอญมีข้อจำกัดในด้านการใช้งานที่คนทั่วไป หรือนักท่องเที่ยวเมื่อซื้อไปนำไปใช้งานได้น้อย ทำให้ขาดโอกาสในการขายสินค้ามากขึ้น รวมถึงสินค้าประเภทสไบมอญนี้ไม่ได้มีแค่จังหวัดนนทบุรี แต่ยังมีจำหน่ายตามจังหวัดที่มีชาวไทยเชื้อสายมอญอยู่ด้วย ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรสาคร และในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น (Srihuayod, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาที่มีอยู่ส่วนใหญ่มุ่งอธิบายด้านภูมิปัญญาผ้าสไบมอญและการส่งเสริมในภาพรวม แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์การนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาผ้าสไบมอญมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นนวัตกรรม รวมทั้งด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาด และการผลิตไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ อีกทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าสไบมอญ สิ่งสำคัญคือ การนำความคิดสร้างสรรค์ไปต่อยอด เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ มีคุณค่า และมีประโยชน์ สามารถขยายผลต่อได้ในเชิงพาณิชย์ ช่องว่างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการวิจัยที่ไม่เพียงมุ่งสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าสไบมอญ แต่ยังต้องสร้างกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ภูมิปัญญาผ้าสไบมอญนั้น สามารถดำรงอยู่และสร้างคุณค่าใหม่แก่ชุมชนได้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) อันประกอบด้วย เทคนิค Participatory workshop และเทคนิค AIC โดยใช้โครงการอบรมเชิงการด้านพัฒนาลายผ้าสไบมอญจากอัตลักษณ์ของชุมชน การออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ การอบรมให้ความรู้เรื่องการยกระดับผ้าสไบมอญสู่ตลาดสากล เป็นกิจกรรมนำร่อง ด้วยเหตุนี้การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูป

ผ้าสไบมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งศึกษาภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญเพื่อนำไปสร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญ และส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี อย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนมอญด้วยนวัตกรรมภูมิปัญญาในเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่กับมุมมองเกี่ยวกับทุนทางภูมิปัญญา และการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ

ขั้นตอนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ใช้เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย เทคนิค Participatory workshop เทคนิค AIC การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ การเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ดังนี้ 1) มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการปักผ้าสไบมอญ ไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) เป็นผู้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนมอญวัดสโมสร 3) มีความรู้หรือทักษะเฉพาะด้าน เช่น การออกแบบลายผ้า การแปรรูปผ้าสไบ การตลาด 4) ยินยอมเข้าร่วมการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน รวมจำนวน 32 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทรใหญ่ หัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 8 คน กลุ่มที่ 2 ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐด้านพัฒนาชุมชน จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 3 ปราชญ์ชาวบ้านด้านภูมิปัญญาการทำผ้าสไบมอญ จำนวน 4 คน และ กลุ่มที่ 4 ตัวแทนกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ จำนวน 10 คน

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมปฏิบัติการณ์วิจัย ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญที่เข้าร่วมกลุ่ม โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม 2) ต้องเป็นผู้ปักผ้าสไบมอญในเขตชุม ชนตำบลไทรใหญ่ 3) ต้องเป็นผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องด้านการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ และ 4) มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ โดยไม่กำหนดโครงสร้างในข้อคำถาม เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงกำหนดให้ตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือในการ

วิจัย นอกจากตัวผู้วิจัยเองผู้วิจัยก็ยังเลือกใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น บันทึกของผู้วิจัยที่ได้ทำการบันทึกระหว่างการสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการจัดเก็บข้อมูลทุกระยะของการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง และ 2. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. การติดต่อประสานงานกับประธานชุมชน เพื่อเข้าไปศึกษาตามขั้นตอนการวิจัย
2. การประสานงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการสร้างความมีส่วนร่วมใน การวิจัยร่วมกัน
3. การนัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย จัดประชุมระดมสมองเพื่อสร้างรูปแบบและวางแผนการนำรูปแบบไปใช้
4. การจดบันทึกและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์และรายงานผล
5. การติดตามประเมินผล
6. การประเมินผลและเขียนรายงานผลการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการบันทึกข้อมูลจากกระบวนการทำกิจกรรม ตามกรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ข้อมูล จึงจำแนกวิเคราะห์ เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. ข้อมูลที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) ร่วมกับเทคนิคการโค๊ดคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยครอบคลุมประเด็นของเรื่องที่ทำ สิ่งที่ได้เรียนรู้ ผลการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุป ผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมมานั้นมีความสมบูรณ์ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์ และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย ส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ใช้วิธีการนำเสนอแบบอรรถาธิบายและพรรณนาจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น และสรุปนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการปักผ้าสไบมอญชุมชนวัดสโมสร มีเอกลักษณ์เฉพาะ ประกอบด้วย 1) นำผ้าที่เตรียมไว้ขนาดความกว้าง 40-50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 200 เซนติเมตร มาพับทบรีดให้เรียบ วาดขอบโดยรอบตามแบบโดยใช้ดินสอเขียนผ้า แล้วตกแต่งเส้นให้สวยงามตลอดความยาวทั้งผืน โดยมีเทคนิคคือให้วาดเส้นมุมของส่วนโค้งให้ยาวแหลมลงมา จะทำให้ลาย

คัทเวิร์คดูสวยงาม 2) กำหนดจุดสำหรับปักลายดอกจันและลายดอกพิกุล 3) ขึ้นสะดึงสำหรับปักโดยใช้ด้ายมุกมัน เทคนิคการปักคือ การใช้เทียนลูบที่เส้นด้ายจะทำให้สามารถปักได้ง่ายขึ้น 4) เทคนิคการปักดอกจันโดยทุกดอกต้องเริ่มต้นและปิดท้ายแต่ละดอกให้เหมือนกันทุกดอกจะทำให้มีความสวยงาม และลวดลายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปักให้ครบลายตลอดทั้งผืน 5) ปักลวดลายดอกพิกุล โดยมีเทคนิคการปักเริ่มจากเส้นกลางยาวที่สุด หลังจากนั้นปักเส้นด้านซ้ายลดหลั่นลงมาจำนวน 2-3 เส้น และปักทางด้านขวาให้เท่ากับทางด้านซ้าย ปักวนไปจนครบทุกกลีบจำนวน 8 กลีบ ปิดท้ายด้วยการปักวงกลมตรงกลาง ปักให้ครบลายตลอดทั้งผืน 6) เมื่อปักดอกจันและดอกพิกุลเรียบร้อยทั้งผืนแล้ว จึงลงมือปักลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ดอกมะเขือ เป็นต้น ที่กลางผืนโดยเว้นระยะห่างให้ดูสวยงาม ทั้งนี้สไบมอญของชุมชนมอญวัดสโมสร นิยมปักลายดอกกระเจี๊ยบ 7) การปักลายคัทเวิร์ค ให้ทุบผ้าทั้งสองข้างแล้วปักให้ทั้งสองชิ้นติดกัน โดยมีเทคนิคการปักคือ ไม่ต้องม้วนปมเส้นด้ายใช้วิธีการแทงเข็มซ่อนด้าย โดยใช้เทคนิคการปักรังกระดุม ให้ด้ายพันปลายเข็มและเขียนเส้นโค้งให้มีขนาดตามที่ต้องการปัก โดยปักจากทางขวาไปทางด้านซ้าย เทคนิคสำคัญอีกประการคือ เนื่องจากการปักคัทเวิร์คไม่ใช้วิธีการปักขึ้นและลง แต่จะใช้การแทงเข้มบนผ้า เพื่อให้ง่ายต่อการแทงเข็มจึงต้องขึ้นสะดึงให้หย่อนเล็กน้อย และต้องปักให้ด้ายมีความถี่สม่ำเสมอเรียงชิดกันให้มากที่สุดจึงจะสวยงาม 8) ใช้กรรไกรขนาดเล็กตัดริมผ้าที่ปักคัทเวิร์คเรียบร้อยแล้วตามรูปเส้นโค้งของขอบสไบตลอดจนทั้งผืนระวังอย่าให้กรรไกรตัดโดนเส้นด้ายที่ปักไว้ ก็จะได้สไบมอญที่สวยงาม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร ที่มีองค์ความรู้และมีความสามารถด้านการแปรรูปผ้าสไบมอญ มาจัดตั้งเป็นกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ มีการจัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ เพื่อหารือวางแผนการผลิตผ้าสไบมอญในแต่ละเดือน การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และบัญชีการผลิตผ้าสไบมอญ 2) ด้านการวางแผนการผลิต โดยคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ มีหน้าที่จัดระบบสต๊อกสินค้า วางแผนกำลังการผลิต และรับรายการสั่งสินค้าเพื่อกระจายงานให้สมาชิกกลุ่ม 3) ด้านเตรียมการผลิต โดยกำหนดแผนให้มีการจ้างแรงงานปักผ้าสไบมอญ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร 4) ด้านการจ้างผลิตและรับซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้าสไบมอญ โดยกำหนดแผนให้มีการจ้างแรงงานผลิตผ้าสไบมอญ 5) ด้านการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนนทบุรี สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี จะเป็นผู้ตรวจคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่รับซื้อมาด้วยตนเอง ก่อนที่จะนำส่งลูกค้า 6) ด้านบรรจุภัณฑ์ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะภูมิปัญญาด้านการจักสาน เชื่อมโยงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร 7) ด้านการตลาด มีการส่งเสริมช่องทางการตลาดทั้งในรูปแบบ Online เช่น ในเว็บไซต์ www.otoptoday.com และใน “Page Facebook สุวรรณ หนูสมจิต” ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายร้านสังฆภัณฑ์ จังหวัดนนทบุรี เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ ได้โดยตรงกับผู้ผลิตสินค้า อีกทั้งการจัดแสดงสินค้าและออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่น งานนนทบุรีแฟร์ & งานกาชาดนนทบุรี งานศิลป์ สร้างสรรค์ เสน่ห์เมืองนนท์ ณ พุทธสถานเชิงท่า-หน้าโบสถ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ ชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยนำไปสู่การสร้างเครือข่ายจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ 3 กลุ่มเครือข่าย คือ 1) กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลไทรใหญ่ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเครือข่าย OTOP จังหวัดนนทบุรี สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด

นนทบุรี โรงเรียนวัดสโมสร จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเครือข่ายร้านสังฆภัณฑ์ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยในแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ ในการส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 2) กลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วัดสโมสร อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาสวัสดิการเพิ่มขึ้น จัดหางบประมาณ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 3) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนนทบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม โรงเรียนวัดสโมสร จังหวัดนนทบุรี สนับสนุนให้องค์ความรู้ อุปกรณ์ออกแบบตัดเย็บผ้าสไบมอญ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร

องค์ความรู้ใหม่

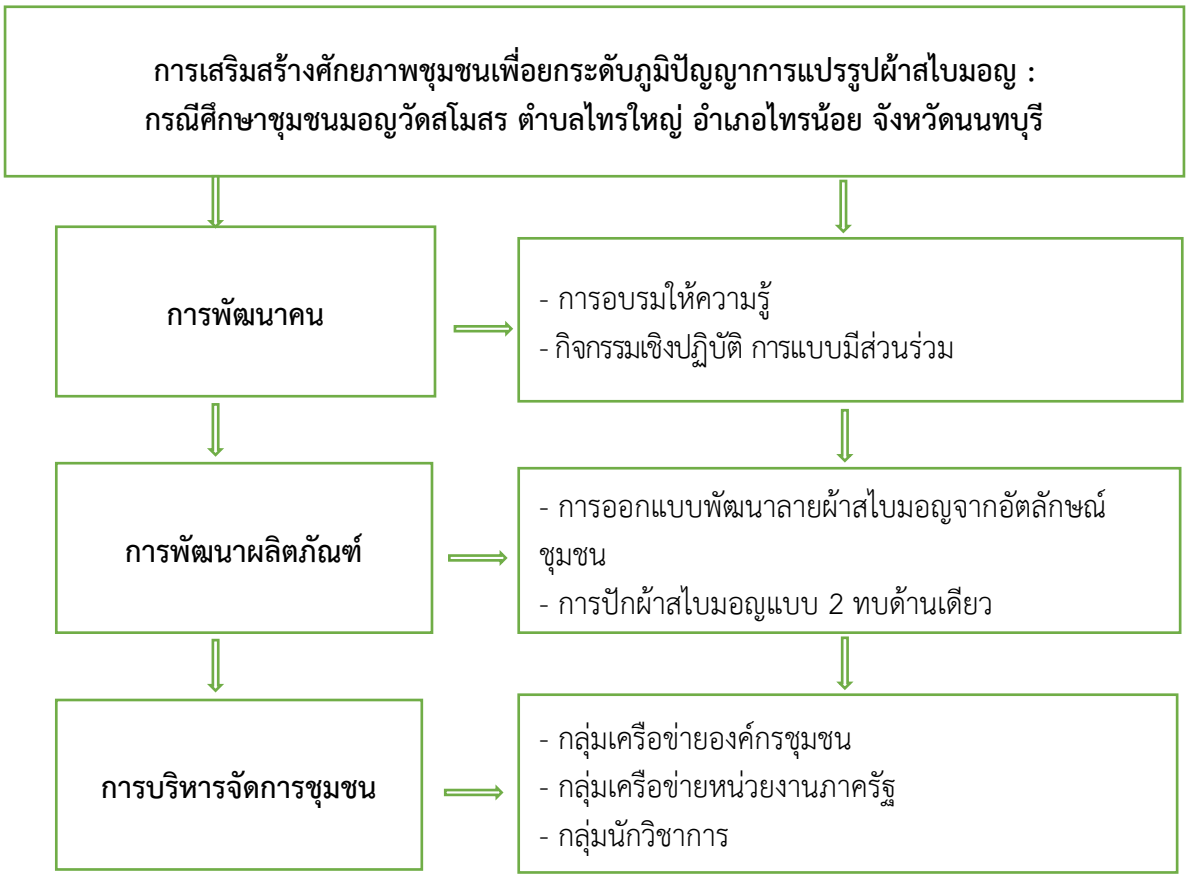

Figure 1: Community Capacity Building to Enhance Indigenous Knowledge of Mon Sabai Textile Processing

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ ประกอบด้วย 3 กลไก คือ 1. การพัฒนาคน (Human Development) โดยกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการอบรม ให้ความรู้และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการยกระดับภูมิปัญญาการแปรรูปผ้าสไบมอญ เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องการค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนและการคัดเลือกอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการออกแบบพัฒนาลายผ้าสไบมอญ การอบรมให้ความรู้เรื่องการปักผ้าสไบมอญแบบ 2 ทบ แบบปักด้านเดียว เป็นต้น 2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการ

ออกแบบพัฒนาลายผ้าสไบมอญจากอัตลักษณ์ชุมชน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการปักผ้าสไบมอญแบบ 2 ทบ ปักด้านเดียว ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น สวยงาม มีความหนาแน่นของเนื้อผ้า ด้านหน้ามีผิวเรียบ ทำให้เวลานำผ้าสไบมอญมาตัดเย็บ ผ้าจะไม่ย้วย ไม่แยก ไม่หด สีคงทน การดูแลรักษาง่าย มีคุณสมบัติที่สามารถนำไปใช้ในการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญที่มีความทันสมัย เช่น ผลิตภัณฑ์สำหรับชุดสุภาพสตรี และชุดสุภาพบุรุษ ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋าสะพาย หมวกปีกกว้าง ที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนมอญวัดสโมสร นำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าปักสไบมอญของชุมชนมอญวัดสโมสร รวมทั้งการพัฒนาการตลาด (Market Development) โดยการเสริมสร้างอาชีพและรายได้ให้ชาวบ้านจากฐานภูมิปัญญาชุมชนมอญวัดสโมสร ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยการพัฒนารูปแบบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้าสไบมอญ ในเว็บไซต์ www.otoptoday.com ใน“Page Facebook สุวรรณ หนูสมจิต” ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายร้านสังฆภัณฑ์ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญได้โดยตรงกับผู้ผลิตสินค้า อีกทั้งการจัดแสดงสินค้าและออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่น งานนนทบุรีแฟร์ & งานกาชาดนนทบุรี งานศิลป์ สร้างสรรค์ เสน่ห์เมืองนนท์ ณ พุทธสถานเชิงท่า-หน้าโบสถ์ งานฉลองสมโภชศาลหลักเมืองและเมืองนนทบุรี 3. การบริหารจัดการชุมชน (Community Management) โดยการสร้างเครือข่ายจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ แบ่งเป็น 3 กลุ่มเครือข่าย คือ 1) กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลไทรใหญ่ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเครือข่าย OTOP จังหวัดนนทบุรี สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนวัดสโมสร จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเครือข่ายร้านสังฆภัณฑ์ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ชมรมไทยรามัญวัดสโมสร โดยในแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 2) กลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วัดสโมสร อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาสวัสดิการเพิ่มขึ้น การจัดหางบประมาณ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 3) กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนนทบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม โรงเรียนวัดสโมสร จังหวัดนนทบุรี สนับสนุนให้องค์ความรู้ อุปกรณ์ออกแบบตัดเย็บผ้าสไบมอญ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าทักษะการปักผ้าสไบมอญชุมชนวัดสโมสร มีเอกลักษณ์เฉพาะ ประกอบด้วย 1) นำผ้าที่เตรียมไว้ โดยมีเทคนิคคือให้วาดเส้นมุมของส่วนโค้งให้ยาวแหลมลงมาจะทำให้ลายคัทเวิร์คดูสวยงาม 2) กำหนดจุดสำหรับปักลาย 3) ขึ้นสะดึงสำหรับปัก โดยปักลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ดอกมะเขือ ลายดอกกระเจี๊ยบ โดยผ้าสไบมอญถือเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้ในโอกาสสำคัญทางศาสนา การประกอบพิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นเครื่องประดับในงานประเพณี และเป็นสัญลักษณ์แสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ มีหลากหลายรูปแบบ คือ ผ้าแพรเรียบ ผ้าสไบจีบ ผ้าสไบไหมพรมถัก ผ้าสไบลูกไม้ ผ้าสไบปัก โดยลักษณะการคล้องผ้าสไบมอญมีรูปแบบที่แตกต่างกันถึง ดังนี้ 1) คล้องคอชายของผ้าทั้งสองห้อยมาด้านหน้า 2) แบบสไบเฉียงเป็นแบบแผนการไปงานบุญออกวัด ที่ต้องมีพิธีสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้อง 3) พาดผ้าปล่อยชาย 2 ข้างด้านหลัง เป็นการใช้สไบของผู้ชายมอญในเทศกาลงานรื่นเริง 4) พาดไหล่ด้านซ้าย เป็นการพาดผ้าสไบบนไหล่ซ้าย แล้วทิ้งชายทั้งสองข้าง มักพบในช่วงที่มีการร่ายรำการบวงสรวง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย Pongsatornpiboon, Dammatepo and Chaiworamankul (2025) ที่พบว่า การส่งเสริมให้เยาวชนแต่งกายแบบมอญโดยการปักและสวมใส่ผ้าสไบ

มอญ ในประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ อุปสมบท ตักบาตรน้ำผึ้ง และล้างเท้าพระ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมผ้าสไบมอญให้เป็นสินค้าชุมชน การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนที่สนใจภูมิปัญญาผ้าสไบมอญ ถือเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาผ้าสไบมอญให้คงอยู่ต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaidirek and Jotikasthira (2023) ที่พบว่า สไบมอญถือเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวมอญ โดยลวดลายบนผ้าสไบมอญ ประกอบด้วย ลายดอกไม้ โดยใช้เทคนิคการสร้างลวดลายในรูปแบบลวดลายประยุกต์ จากของจริงและผสมผสานลวดลายจากจินตนาการ องค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบสไบมอญ ได้แก่ โครงร่างเงา ลวดลาย สีสัน รายละเอียดการตกแต่งบนผ้าและลักษณะจำเพาะของวัสดุ เพื่อเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาพื้นถิ่นยกระดับสินค้าภายในชุมชน

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร ที่มีองค์ความรู้และมีความสามารถด้านการแปรรูปผ้าสไบมอญ มาจัดตั้งเป็นกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ โดยการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ มีการจัดประชุมคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ เพื่อหารือวางแผนการผลิตผ้าสไบมอญในแต่ละเดือน 2) ด้านการวางแผนการผลิต โดยคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ มีหน้าที่จัดระบบสต๊อกสินค้า วางแผนกำลังการผลิต และรับรายการสั่งสินค้าเพื่อกระจายงานให้สมาชิกกลุ่ม 3) ด้านเตรียมการผลิต โดยกำหนดแผนให้มีการจ้างแรงงานปักผ้าสไบมอญ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร 4) ด้านการจ้างผลิตและรับซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้าสไบมอญ โดยกำหนดแผนให้มีการจ้างแรงงานผลิตผ้าสไบมอญ 5) ด้านการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าสไบมอญ จะเป็นผู้ตรวจคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่รับซื้อมาด้วยตนเองก่อนที่จะนำส่งลูกค้า 6) ด้านบรรจุภัณฑ์ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะภูมิปัญญาด้านการจักสาน เชื่อมโยงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาวบ้านในชุมชนมอญวัดสโมสร 7) ด้านการตลาด มีการส่งเสริมช่องทางการตลาดในรูปแบบ Online เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ ได้โดยตรงกับผู้ผลิตสินค้า อีกทั้งการจัดแสดงสินค้าและออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่น งานนนทบุรีแฟร์ & งานกาชาดนนทบุรี งานศิลป์ สร้างสรรค์เสน่ห์เมืองนนท์ ณ พุทธสถานเชิงท่า-หน้าโบสถ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pungbangkradee, Jittithavorn and Pariwongkhuntorn (2025) ที่พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์สไบมอญ โดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการคิดเชิงออกแบบ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์สไบมอญรูปแบบใหม่ที่ผสานระหว่างคุณค่าดั้งเดิมและความร่วมสมัย โดยเฉพาะด้านสีสันของผ้า การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ สามารถสร้างแนวทางเชิงนวัตกรรมในการต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม อีกทั้งก่อให้เกิดข้อเสนอเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaidirek (2024) ที่พบว่า การออกแบบสินค้าแฟชั่นร่วมสมัยจากผ้าสไบมอญ โดยการพัฒนาคอลเลกชั่นผลิตภัณฑ์สินค้าต้นแบบที่ประกอบด้วย 1) การออกแบบลวดลายสไบมอญประยุกต์ 2) การออกแบบคอลเลกชั่นสินค้าแฟชั่นจากผ้าสไบมอญ ช่วยต่อยอดภูมิปัญญาชาวบ้าน สร้างภาพลักษณ์ของสินค้า สร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตสไบมอญในท้องถิ่นได้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า โดยนำไปสู่การสร้างเครือข่ายจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ 3 กลุ่มเครือข่าย คือ 1) กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยในแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 2) กลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาสวัสดิการเพิ่มขึ้น จัดหางบประมาณ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร 3) กลุ่มนักวิชาการ สนับสนุนให้องค์ความรู้ อุปกรณ์ออกแบบตัดเย็บผ้าสไบมอญ เพื่อส่งเสริมการแปรรูปภูมิปัญญาผ้าในชุมชนมอญวัดสโมสร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thummasungwam and Arsa (2024)

ที่พบว่า การพัฒนาต่อยอดความรู้ในการปักลายของสไบมอญ นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ โดยผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นสำหรับการวิจัย เชิงสร้างสรรค์ คือ กระเป๋ารามัญสยาม ซึ่งสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากทุนชุมชน และสามารถ เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rakphonlamuang, Yusamran and Thitipasitthikorn (2025) ที่พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือต้นแบบด้วยนวัตกรรม ภูมิปัญญา ด้านการสร้างเครือข่ายจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อจัดแสดงสินค้า และออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เช่น การจัดทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอเป็นของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายในช่วงการแข่งขันกีฬาแห่งชาติกาญจนบุรีเกมส์

สรุป

ผ้าสไบมอญเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์แสดงอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์มอญ นำไปสู่กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถ่ายทอดองค์ความรู้ การออกแบบพัฒนาลายผ้า การพัฒนากระบวนการปักผ้าสไบมอญแบบ 2 ทบ ปักด้านเดียว ส่งผลให้เกิดการออกแบบและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ เช่น ผ้าสไบห่มองค์พระประธาน ฉัตร ตุง ดอกไม้ประดิษฐ์ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนมอญ และส่งเสริมการสร้างรายได้จากการแปรรูปผ้าสไบมอญ โดยจัดแสดงสินค้าและออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ มีการขยายผลด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีมอญ ส่งผลให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรที่จะต้องมีการส่งเสริมและฟื้นฟูการปักผ้าสไบมอญ ลวดลายโบราณในเชิงอนุรักษ์ โดยร่วมมือกันฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดลวดลายดั้งเดิมเหล่านั้นสืบต่อไป

1.2 ควรที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และให้ความสำคัญกับการสื่อความหมาย การคงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญชุมชนวัดสโมสรด้วย เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการต่อต้านผลิตภัณฑ์ที่จะเกิดขึ้น จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญ ที่ขัดแย้งกับความเชื่อและการสื่อความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญชุมชนวัดสโมสร

1.3 ควรที่จะต้องมีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ผ้าสไบมอญไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลตัวอย่างผ้าให้มีรูปแบบเป็นเอกสาร หนังสือ ตำรา สื่อออนไลน์ อันจะเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเพื่อความสะดวกต่อการศึกษาต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรที่จะต้องมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสไบมอญของกลุ่มชาติพันธุ์มอญชุมชนวัดสโมสร เช่น จักรปักคอมพิวเตอร์ ทำให้การปักผ้าสไบมอญได้รวดเร็วขึ้น การใช้ระบบ AI ในการออกแบบพัฒนาลายผ้า

2.2 ควรที่จะต้อง มีการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในด้านภูมิปัญญาด้านการละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านอาหาร

2.3 ควรที่จะต้องมีการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธ์มอญชุมชนวัดสโมสร เช่น อาชีพจักสาน อาชีพการทำไม้กวาดดอกหญ้า อาชีพการทำใบบัวบกทอดกรอบ

References

Chaidirek, P. (2024). Developing the C-K Theory Concept to Create the Identity of Fashion Goods from Mon Cultural Capital: A Case Study of Sabai Mon in Pathum Thani Province. *Journal of Social Science and Cultural*, 8(11), 49–61.

Chaidirek, P., & Jotikasthira, T. (2023). The Creational Design Pattern of Sabai Mon from the Cultural Capital of Pathum Thani Province. *Journal of Liberal Arts*, 3(2), 18–34.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2026). *Handbook on the Framework of the 13th National Economic and Social Development Plan 2023–2027*. Bangkok: Century Co., Ltd.

Pongsatornpiboon, K., Dammatepo, P., & Chaiworamankul, Y. (2025). Creating a Youth Network to Inherit Thai-Raman Culture in the Chet Riew Sub-District Community, Samutsakhon Province. *Journal of Mahayana Voice*, 11(3), 247–259.

Pungbangkradee, S., Jittithavorn, C., & Pariwongkhuntorn, N. (2025). Development of Mon Sabai Products Using the Concept of Cultural Capital and Design Thinking to Drive the Creative Economy of Thai-Raman (Mon) Community, Bang Kradi, Bangkok. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(6), 514–528.

Rakphonlamuang, P., Yusamran, P., & Thitipasitthikorn, P. (2025). Innovative Wisdom for the Development of Hand-Woven Fabric Products of the Pwo Karen Ethnic Group, Sangkhlaburi District, Kanchanaburi Province. *Journal of Social Science and Cultural*, 9(1), 15–28.

Srihuayod, Y. (2021). *Seven-Striped Mon Shawl*. Retrieved December 12, 2025, from https://communityarchive.sac.or.th/blog/118

Sutiya, S., Phosr, C., Honghuo, P., Takulpitakkit, K., & Thanapad, T. (2023). The Enhancement of Community Weaving Wisdom into Commercial Trade: Ban Luang Nua, Luang Nua Sub-District, Doi Saket District, Chiang Mai Province. *The Journal Lanna Thai Wisdom*, 17(1), 28–41.

Thummasungwam, S., & Arsa, P. (2024). Product Design to Enhance Income for Tao De Xin Si Elderly Club, Samae Dam Subdistrict, Bang Khun Thian District, Bangkok. *Siam Communication Review*, 23(2), 191–209.

Yatmak, N. (2022). *A Guide to Recording the Mon Community in Sai Noi District, Nonthaburi Province: Community Documents on the Mon Way of Life*. Nonthaburi: Pornsawan Printing.